

Filozófiatörténeti mű laikusok számára is

A gondolat erejével című könyvnek olyan populáris címe van, hogy már-már a „hogyan legyünk sikeresek?”-jellegű önségítő könyveket juttatja eszünkbe. Azonban tartalmilag egyáltalán nem mindenki számára könnyen emészthető „limonádé”. Kezdjünk azzal, hogy 466 oldal, 88 yuan. Már ez sokakat eltántorít. Gyorsan átlapoztam és az első benyomás: a közgazdaságtan tulajdonképpen a filozófia egy valóságközeli, pragmatikus változata. „A világon nincs olyan helyzet, ahol nincs választás, és az emberek nem menekülhetnek a választás felelőssége elől.” „A hazugságnak két komponense van: a hazug ember és az, aki engedi, hogy becsapják.” Ezeket a mondatokat már el is könyvelhetjük életigazságokként. A könyv azért nehéz olvasmány, mert aki nem mászta meg Kornai életének csúcsait, nem tud eljutni az ő kontextusába.

A mester valószínűleg nem haragszik a nem túl magas eladott példányszámok miatt, hiszen a mű eleve kevesek számára íródott, (azoknak, akik eleve érdeklődnek); és azok, akik elolvasták, mind hasonlóképpen gondolkodnak. De így is sokan el fogják olvasni, hiszen ne feledkezzünk meg az őt hirdető nagynevű tanítványokról (például Wu Jinglian vagy Xu Chenggang). Az, hogy a közgazdaságtan egyfajta filozófiatudomány, itt azt jelenti, hogy Kornai egy volt szocialista ország tudósa, akinek *A tőke* volt a szellemi tápláléka, és annak boncolgatásával alkotta meg a saját tudományos nézeteit. A kelet-európai változásokban, Magyarország irányváltásával együtt tudományos karrierjében is változás és szárnyalás következett be.

„Noha a logika és világosság gyakorolta rám a legnagyobb hatást, azt is tiszteltem és szerettem *A tőké*ben, hogy nem szürkén és közönyösen írt, hanem indulatosan ” – írja Kornai. Szerencsére *A gondolat erejével* nem egy felfoghatatlan értekezés, hanem a szerző esszészerű önéletrajza, amely megmutatja egy volt szocialista ország tudósának lelki útját és gondolati világát.

Ha megnézzük a múltat, Kornait sok szál fűzi Kínához, mondhatni régi barátja az országnak. *A hiány* című műve óriási vihart kavart a 80-as években. Meghívást kapott a gazdasági reformot pártolók számára rendkívüli fontossággal bíró Bashanlun konferenciára. Kijelenthetjük, hogy még mindig *A hiány*nak köszönhető nagyon sok minden a mai kínai közgazdaságtanban. Ám változnak az idők, és felhígult a szakma. Néhány éve, amikor *A szocialista rendszer* című műve megjelent Kínában, már messze nem olyan fogadtatásban részesült, mint anno *A hiány*. Nem azért, mert elavultak lennének a gondolatai, hanem mert a kínai reform elmúlt harminc évében kifejlődött a kínai gazdaság saját elmélete. Így aztán a mester kevesebb figyelmet kap.

Nagyon sok Kornai iránt érdeklődő valószínűleg, hozzám hasonlóan, leginkább származására, neveltetésére és élettörténetére kíváncsi (még mielőtt megismerte volna a tudományos életművét). Nagyon kellemes meglepetés volt felfedezni a közgazdász mögött rejtőzködő filozófust: mintha felfedeztem volna, hogy a bankár tulajdonképpen költő. Röviden, azért, mert a közgazdász megtanítja az embert, hogyan kell élni, a filozófus pedig elmagyarázza, miért kell egyáltalán élni. Ezt a nagy kérdést megválaszolta *A gondolat erejével* is, úgy, hogy félig-meddig még egy laikus is megértheti (de azért nagyon sokat tanulhat). Zárásként hadd idézzem megint a mestert: „A világon nincs teljesen egészséges társadalmi rendszer, de a betegséget mi választjuk meg.”

Fordította Hu Shenshen